

ภาวะผู้นำสถานศึกษาในยุคดิจิทัลกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ

พัฒนภูมิ ถิ่นวงษ์แดง^{1*}, จริญญา ทองศักดิ์¹ และธีรวัธ ชาติตันติโชค¹

¹ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

*pattanapoom.aun@gmail.com

บทคัดย่อ

ในยุคดิจิทัลที่มีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี อันก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนที่อยู่พื้นที่ชายขอบ ดังนั้น ผู้บริหารจึงมีบทบาทอย่างมากในการบริหารสถานศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำนี้ ซึ่งการศึกษาค้นคว้าด้านงานวิจัย และเอกสารทางวิชาการพบว่าผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 อย่าง ได้แก่ 1) การสื่อสารดิจิทัล 2) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล 3) การรู้ดิจิทัล มีแนวทางการบริหาร เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในสถานศึกษาที่พบอีก 5 ประการ ได้แก่ 1) ปรับโครงสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 2) เปิดห้องเรียนสาขาตามหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล 3) ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน 4) สร้างภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษา 5) เพิ่มค่าครองชีพค่าตอบแทนให้กับบุคลากร และ 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) สร้างโอกาสทางการศึกษา 2) ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ปรับปรุงระบบการบริหารงานบุคคล 4) เร่งพัฒนาประสิทธิภาพระบบการบริหาร โดยใช้บริบทเชิงพื้นที่เป็นฐาน อันเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถช่วยให้ การบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนในพื้นที่ชายขอบให้เกิดประสิทธิภาพ และลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดขึ้นได้

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ชายขอบ

Educational Leadership in the Digital Era and Educational Disparities in Border Male Schools Conference

Phattanapoom Thinwongdang^{1*}, Jariya Thongsak¹ and Theerawoot Thadatontichok¹

¹Department of Educational Administration, Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University

*pattanapoom.aun@gmail.com

Abstract

In the digital era characterized by technological advancement, educational disparities have become increasingly pronounced, particularly in schools located in remote areas. As a result, school administrators play a crucial role in managing educational institutions to mitigate these disparities. Research literature suggests that digital-era educational leaders should possess three key components: 1) digital communication skills, 2) digital vision, and 3) digital literacy. Furthermore, there are five strategies identified to address educational disparities in such schools: 1) aligning curriculum structures with the context of the school, 2) establishing branch classrooms in remote communities, 3) utilizing information technology media in teaching and management, 4) fostering collaborative networks for educational development, and 5) enhancing the welfare and compensation of personnel. Additionally, four primary strategies are proposed: 1) creating educational opportunities, 2) improving educational quality to enhance quality of life in line with sustainable economic principles, 3) enhancing personnel management systems, and 4) accelerating the efficiency of management systems using localized contexts. These guidelines are crucial for optimizing school management effectiveness and mitigating educational disparities in remote areas.

Keywords: Digital leadership, educational disparities, Marginal

1. บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศและสังคม การศึกษาที่มีคุณภาพจะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะความรู้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพและใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษายังคงเป็นปัญหาที่ท้าทายสำหรับหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย

“ความเหลื่อมล้ำ” เป็นคำที่จะได้ยินมากในกระแสสังคมปัจจุบันนี้ ซึ่งแต่เดิมก็ได้มีการกล่าวถึงความเหลื่อมล้ำในรูปแบบของความแตกต่างหรือความไม่เท่ากัน เช่น ความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบท ระหว่างภูมิภาคระหว่างกรุงเทพฯ เมืองใหญ่และเมืองรอง ความแตกต่างของคนชายขอบในแง่ ภูมิศาสตร์ เช่น ตามตะเข็บชายแดน บนยอดเขาสูงที่คมนาคมเข้าถึงยาก และในแง่สังคม ซึ่งหมายถึงกลุ่มคน ที่มีสถานะทางสังคมต่ำกว่าคนทั่วไป เช่น คนชนเผ่า แรงงานต่างด้าว คนพิการ บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นต้น หลายคนอาจเข้าใจว่า ความเหลื่อมล้ำเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจหรือรายได้เท่านั้น แต่อีกสิ่งที่สำคัญที่เป็นปัญหาเรื้อรังมาอย่างยาวนาน คือ “ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา” ซึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มีสาเหตุหลักจากปัญหาความยากจน ทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา นอกจากนี้

ก็ยังเกี่ยวกับปัจจัยเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน ไปจนถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ สถานศึกษา และนโยบายด้านการศึกษาระดับประเทศอีก [1]

จากผลกระทบในเรื่องความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทำให้กลุ่มคนที่ถูกเรียกว่า “คนชายขอบ” (marginal people) ทั้งในทางภูมิศาสตร์ ซึ่งหมายถึง คนที่อยู่ชายขอบพื้นที่ โดพื้นที่หนึ่งโดยไม่ได้เคลื่อนย้ายจากถิ่นฐานเดิม และกลุ่มคนที่เคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาเดิม ด้วยเหตุผลทางธรรมชาติหรือการอพยพเข้าเมืองโดยถูกกฎหมายหรือการหลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจและการเมือง ทำให้ผู้คนเหล่านั้นต้องไปตั้งรกราก ถิ่นฐานใหม่หรือมีวิถีชีวิตที่ต้องเผชิญกับการแก่งแย่งแข่งขัน การถูกกีดกันและเอารัดเอาเปรียบ จากคนอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งอยู่ในดินแดนหรือเป็นเจ้าของเขตภูมิศาสตร์นั้นมาก่อน [2] หากเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่หรือใช้มาตรฐานแบบคนเมือง แน่แน่นอนว่าโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลย่อมไม่อาจเทียบได้ แต่หากวัดกันที่ทักษะการใช้ชีวิต แน่แน่นอนว่าเรื่องบางเรื่องเด็กภูเขาย่อมมีศักยภาพในการเอาชีวิตรอดสูงกว่า ฉะนั้นคำถามจึงอยู่ที่ว่าจะใช้เกณฑ์มาตรฐานใดมาเป็นตัวชี้วัด [3]

Office of the Education Council [4] กล่าวในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ฉบับที่ 12 กล่าวถึงกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพพัฒนาระบบ การบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ

ปัจจุบันโลกเริ่มเข้าสู่ยุคระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลที่เทคโนโลยีดิจิทัลจะไม่ได้เป็นเพียง เครื่องมือสนับสนุนการทำงานเฉกเช่นที่ผ่านมาอีกต่อไป หากแต่จะหลอมรวมเข้ากับชีวิตคนอย่างแท้จริง และจะเปลี่ยนโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กระบวนการผลิต การค้า การบริการ และกระบวนการทางสังคมอื่นๆ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไปอย่างสิ้นเชิง ประเทศไทยจึงต้องเร่งนำเทคโนโลยี ดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ โดยในบริบทของประเทศไทย เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถตอบปัญหาความท้าทายที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่หรือเพิ่มโอกาสในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม [5]

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ภาวะผู้นำด้านดิจิทัล เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกและมีอิทธิพลต่อบุคลากรภายในองค์กรในการนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลหรือนวัตกรรมดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กร เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ [6]

ดังนั้นผู้นำในยุคดิจิทัลที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีและการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต การศึกษากลายเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลสำคัญต่อคุณภาพชีวิต โอกาสในอนาคตของทุกคน อีกทั้งยุคดิจิทัลก็ยังเปิดโอกาสให้เห็นภาพของความไม่เท่าเทียมและความ เป็นธรรมที่ยังคงทำทลายในการศึกษา โรงเรียนชายขอบหรือโรงเรียนในพื้นที่ที่มีความยากลำบากเผชิญกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ภาวะผู้นำในสถานศึกษาจึงเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ผู้นำสถานศึกษา คือ ตัวเชื่อมโยงระหว่างโอกาสการศึกษาและความเป็นไปในยุคดิจิทัล เป็นแรงบันดาลใจ ตัวอย่างและผู้เสนอแนะที่ดีให้แก่แก่นักเรียนและครูในโรงเรียน โดยการสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล

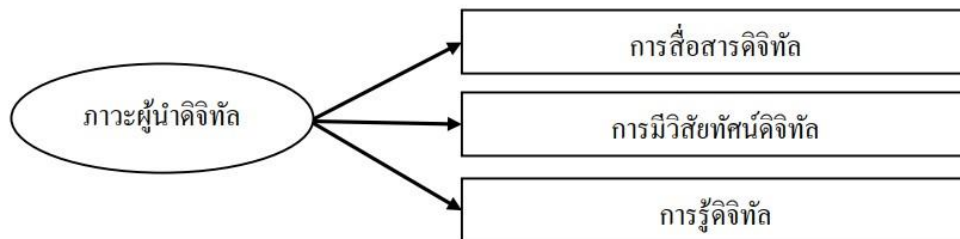
2. ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัลเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนทุกภาคส่วนของโลก องค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนี้ ผู้นำจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร จนถึงมีทักษะภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลจำเป็น

Lalita Somjai [7] ได้ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ไว้ว่าทักษะและกรอบความคิดที่จะเอื้ออำนวยให้บุคคลหรือองค์กรนำพาสมาชิกอื่นในองค์กรให้สามารถอยู่รอดในยุคดิจิทัลได้ ในการจัดการศึกษา และรู้จักนำความรู้ความ

เหล่านั้นไปบูรณาการกับการจัดการศึกษาและบริหาร การศึกษาให้เป็นหนึ่งเดียวอย่างมีความหมายบนพื้นฐานของทฤษฎี ตลอดจนใช้อิทธิพล อำนาจและจูงใจให้ครูนักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องตระหนักเห็นประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีไป บูรณาการ ในการ จัดการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ

ซึ่งสอดคล้องกับคำพูดของ Suchaya Komonwanich [8] ภาวะผู้นำดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารแสดงออก ถึงการมีวิสัยทัศน์ ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในการกำหนดทิศทางอย่างมีขั้นตอนเป็นระบบแบบแผนในการติดตามดูแลให้เกิด การเปลี่ยนแปลงในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรนำนวัตกรรม ทางเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการ จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแบบอย่างในการพัฒนาวิชาชีพด้านเทคโนโลยีดิจิทัล สร้างวัฒนธรรม ความร่วมมือกับครู ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งวัดได้จากความคิดเห็นของ ผู้บริหาร และครูจากแบบสอบถามชนิดประเมินค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ตามแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัล

ที่มา : Suchaya Komonwanich [8]

1. **การสื่อสารดิจิทัล** หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงการสื่อสารการประชาสัมพันธ์ และการสร้าง เครือข่าย โดยใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการสื่อสารกับนักเรียนกับครู บุคลากรและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. **การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล** หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงการดำเนินงานในสถานศึกษา สามารถสร้าง กลยุทธ์การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรสามารถเรียนรู้ปรับตัว พัฒนาตนเอง และ สร้างนวัตกรรม

3. **การรู้ดิจิทัล** หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงความสามารถในการค้นหา การประเมิน การใช้งานแบ่งปัน และสร้างสรรค์สารสนเทศ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผลสร้าง นวัตกรรม และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

จากความหมายภาวะผู้นำยุคดิจิทัลและองค์ประกอบผู้นำดิจิทัล สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ผู้นำในยุคดิจิทัล เนื่องจากโลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามี บทบาทสำคัญในการ ดำเนินชีวิต และ การทำงาน ในทุกด้าน รวมถึง การจัดการศึกษา ด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีทักษะ การสื่อสารดิจิทัล เพื่อนำโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จ

จากที่กล่าวมาในข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่างในการพัฒนาวิชาชีพด้านเทคโนโลยี ดิจิทัล โดยผู้บริหารควรมีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการทำงานของ ตนเองให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรสร้างวัฒนธรรมความร่วมมือกับครู ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงาน ให้บรรลุเป้าหมาย โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการทำงานร่วมกันให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

3. ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในยุคดิจิทัล

เทคโนโลยีเป็นตัวเร่งให้เกิดช่องว่างระหว่างคนที่มีโอกาสในการเข้าถึงกับคนที่ไม่มีโอกาส เทคโนโลยีสามารถช่วยให้คนเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและทันสมัยได้มากขึ้น เป็นตัวช่วยในการติดต่อสื่อสาร และอำนวยความสะดวก แต่ก็ยังมีกลุ่มคนบางกลุ่มที่มีโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีได้น้อย ซึ่งทำให้พวกเขามีโอกาสในการเรียนรู้ได้น้อยและโอกาสประสบความสำเร็จทางการศึกษาน้อยกว่าคนที่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี Worawan Inchoo and Jitima Wannasri [6] ได้กล่าวถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ โรงเรียนในพื้นที่ต่างก็มีคุณภาพไม่เท่าเทียมกัน [6] ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Winij Pacharoen et al.[1] ที่พูดถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คือ ความไม่เท่าเทียมกันของคุณภาพและมาตรฐานของการจัดการศึกษาที่นักเรียนนักศึกษาได้รับช่วงสถานการณ์ไวรัสโคโรนา-19 อันมีสาเหตุมาจากสภาพเศรษฐกิจ ปัจจัยภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียน รวมถึงคุณภาพและมาตรฐานที่แตกต่างกันของสถานศึกษาต่าง ๆ และระดับการศึกษาของผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น ดังนั้น ในช่วงของการปรับวิถีชีวิตใหม่ ที่มีการเรียนการสอนแบบออนไลน์ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม จึงเป็นผลกระทบโดยตรงต่อผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย และไม่มีโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ ยิ่งทำให้โอกาสในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนสังคมและภูมิภาคลดน้อยลงไปด้วย [1]

นอกจากนี้ Sawai Weeraphan and Theeraphat Thinsandi [9] ยังได้สรุปปัญหาการบริหารศึกษา และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในยุคใหม่ไว้ด้วยว่า การบริหารสถานศึกษาการจัดหาอุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีคุณภาพสำหรับการเรียนออนไลน์ของครูและนักเรียนมีต้นทุนและค่าใช้จ่ายที่สูง ทำให้เกิดความไม่พร้อมในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาบางแห่ง และความไม่พร้อมในการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีฐานะยากจนทำให้ขาดแคลน เทคโนโลยีดิจิทัลที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีปัญหารูมเร้าเรื่องฐานะทางบ้าน เศรษฐกิจแย่ลง บรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในบ้านที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ ย่อมส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนโดยตรง ทำให้คุณภาพทางการศึกษาของนักเรียนมีความแตกต่างกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่า ความปกติใหม่ทางการศึกษา (New Normal) ข้ำเติมปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยให้มากยิ่งขึ้น

ในยุคดิจิทัลที่มีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีที่นอกจากจะเป็นเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ของคนได้แล้ว ขณะเดียวกันก็ยิ่งทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนที่ขาดโอกาสในการเข้าถึง ขาดปัจจัยความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาที่เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล อันก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในอีกมิติหนึ่ง และเหมือนเป็นดาบสองคมในการสร้างความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะแวดวงการศึกษาที่ดูเหมือนจะยิ่งพัฒนามากขึ้นเท่าไร จะยิ่งเป็นการสร้างปัญหาความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้นเท่านั้น

4. แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง เด็กและเยาวชนที่ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพจะมีแนวโน้มที่จะประสบปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต เช่น ยากจน ว่างาน ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจึงเป็นปัญหาที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันแก้ไข

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด จึงมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่ง [10] ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร โดยผลการวิจัยมี ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมการบริหารโรงเรียนบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร พบว่า จุดแข็งคือจัดโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนชัดเจน จุดอ่อนคือครูมีภาระงานมากทั้งงานสอนและงานสนับสนุนโอกาส คือ หน่วยงานภายนอกส่งเสริมและสนับสนุนโดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่มาใช้ในการจัดการศึกษาอุปสรรคคือนักเรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มี

ความเชื่อและค่านิยมที่แตกต่าง ความต้องการการบริหารโรงเรียนในพื้นที่สูงและทุรกันดารพบว่ามีความต้องการด้านบุคลากรมากที่สุด และแนวทางการบริหารโรงเรียนในพื้นที่ภูเขาสูงและทุรกันดาร พบว่า

- 1) ปรับโครงสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา
- 2) เปิดห้องเรียนสาขาตามหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล
- 3) ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน
- 4) สร้างภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษา
- 5) เพิ่มค่าครองชีพค่าตอบแทนให้กับบุคลากร

2. ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนในพื้นที่สูงและทุรกันดาร ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก 16 กลยุทธ์ย่อย

ดังนี้

กลยุทธ์หลักที่ 1 สร้างโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ย่อย

- 1.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กในวัยเรียนทุกคนได้เข้าเรียน
- 1.2 ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น
- 1.3 สนับสนุนทุนการศึกษา
- 1.4 ส่งเสริมสนับสนุนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของพื้นที่

กลยุทธ์หลักที่ 2 ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ย่อย

- 2.1 ปรับหลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่
- 2.2 พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เรียน
- 2.3 สร้างเจตคติการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.4 เร่งปรับปรุงระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ต สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 2.5 สร้างคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามวิถีชีวิตชุมชน

กลยุทธ์หลักที่ 3 ปรับปรุงระบบการบริหารงานบุคลากร ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ย่อย

- 3.1 สร้างเครือข่ายและเพิ่มทุนการพัฒนาครูและบุคลากร
- 3.2 พัฒนาสมรรถนะและสร้างขวัญกำลังใจบุคลากร
- 3.3 หาแนวร่วมกับสถาบันผลิตครูที่จะนาคูครูในท้องถิ่นมาพัฒนาท้องถิ่น

กลยุทธ์หลักที่ 4 เร่งพัฒนาประสิทธิภาพระบบการบริหารโดยใช้บริบทเชิงพื้นที่เป็นฐาน ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ย่อย

- 4.1 ประสานความร่วมมือบนเครือข่ายในการจัดการศึกษา
- 4.2 จัดตั้งศูนย์บริการความรู้ชุมชนในสถานศึกษา
- 4.3 เร่งประสานและปรับปรุงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนในพื้นที่สูงและทุรกันดาร

4.4 ประสานงานประชาสัมพันธ์ ในการตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารงานโรงเรียนในพื้นที่สูงและทุรกันดาร พบว่ามีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปได้ว่า การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาควรมุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาที่เน้นการสร้างโอกาสทางการศึกษา ปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และปรับปรุงระบบการบริหารงานบุคลากร สร้างกลยุทธ์ให้มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์สูง สามารถนำไปใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในโรงเรียน ประเด็นสำคัญที่ต้องเน้นในการบริหารโรงเรียน ได้แก่

1. การสร้างโอกาสทางการศึกษา โดยส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กในวัยเรียนทุกคนได้เข้าเรียน สนับสนุนการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและสนับสนุนทุนการศึกษา
2. การปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยปรับหลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่ พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เรียน สร้างเจตคติการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เร่งปรับปรุงระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ต สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และสร้างคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามวิถีชีวิตชุมชน
3. การปรับปรุงระบบการบริหารงานบุคลากร โดยสร้างเครือข่ายและเพิ่มทุนการพัฒนาครูและบุคลากรพัฒนาสมรรถนะและสร้างขวัญกำลังใจบุคลากร และหาแนวร่วมกับสถาบันผลิตครูที่จะนำครูในท้องถิ่นมาพัฒนาท้องถิ่น

5. บทสรุป

ในโลกยุคดิจิทัลที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก ล้วนแต่สร้างความสะดวกสบาย ความพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและคุณภาพทางการศึกษา แต่ยิ่งโลกมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเท่าไร ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาก็เกิดขึ้นเท่านั้น ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญในสังคมและการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก การศึกษาที่มีคุณภาพมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ สามารถใช้ชีวิตในสังคมอย่างประสบความสำเร็จในอนาคต ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเกิดจากความแตกต่างในหลายด้านทั้ง ภูมิศาสตร์ ทางสังคม และการเข้าถึงโอกาสการศึกษา หนึ่งในกลุ่มคนที่ต้องเผชิญกับความเหลื่อมล้ำนี้ คือ คนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรือกลุ่มคนที่มีสถานะทางสังคมต่ำกว่าคนทั่วไปที่ถูกรเรียกว่า “คนชายขอบ”

การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเริ่มต้นจากการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นเครื่องมือที่สามารถสนับสนุนทุกคนในการเรียนรู้และพัฒนาตัวเอง นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและการสร้างสรรค์ในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในยุคดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดงานและสังคมที่มีการใช้เทคโนโลยีอย่างแพร่หลาย

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เหมาะสมในการบริหารจัดการสถานศึกษาตามบริบทในพื้นที่ โดยมีองค์ประกอบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลและวิธีการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพื่อให้สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาของนักเรียน อีกทั้งยังต้องสร้างแรงบันดาลใจและเป็นตัวอย่างให้แก่ครู บุคลากรทางการศึกษาในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตามบริบทที่ควรจะเป็น

6. เอกสารอ้างอิง

- [1] Winich Pacharoen, Phatrachai Uthaphan, Korawit Koklang, Surachai Pootchoo. (2021). Educational Inequality of Thai School-Age Citizens and the Online Learning Situation During the Covid-19 Virus Era. Panyapanitthan Journal, 6(1), January - June 2021. (In Thai)
- [2] Chakrit Kaewkam. (2018). Reflections on the Otherness of Marginalized People in the Short Story Collection "Bang Phrai Heng Sap Champa" and Other Stories. Vividhwanasarn Journal, 2(1), January - April 2018.
- [3] Equitable Education Research Institute. (2021). Seeking Quality Education for Marginalized Children on the Day the Classroom Roofs Still Leak. Retrieved October 3, 2023, from <https://research.eef.or.th/equitytalk-7>. (In Thai)
- [4] Office of the Education Council. (2017). National Education Plan 2017-2036. Bangkok: Prik Wan Graphic Co., Ltd. (In Thai)

- [5] Ministry of Information and Communication Technology. (2016). Digital Development Plan for Economy and Society. 1st Edition. Bangkok: Ministry of Information and Communication Technology. (In Thai)
- [6] Worawan Inchu and Jitima Wannasri. (2022). The Relationship Between Digital Leadership of School Administrators and the Use of Technology in Learning Management of Schools under Kamphaeng Phet Primary Education Service Area 2. Journal of Roi Kaensarn Academic, 7(6), 301-311. (In Thai)
- [7] Lalita Somjai. (2022). Relationship Between Digital Age Leadership of School Administrators and School Effectiveness Under the Office of Chiang Rai Primary Education Service Area 1. Master's Thesis in Educational Administration, University of Phayao. (In Thai)
- [8] Suchaya Komonwanich. (2020). Digital Leadership of School Administrators Affecting Teachers' Competencies in the 21st Century under the Secondary Education Service Area Office 23. Master's Thesis in Educational Administration and Quality Development, Graduate School, Khon Kaen University. (In Thai)
- [9] Sawai Weeraphan and Theeraphat Thinsandi. (2021). New Normal in Education and Increasing Inequality. Rattanak Journal of Academic, 3(2), May - August 2021. (In Thai)
- [10] Jongkol Kaewko et al. (2021). Strategies for Managing Schools in High and Remote Areas. Journal of Academic and Social Science Research, 16(3), September - December 2021. (In Thai)